

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien's uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet.

KSLA:s portalparagraf

MÅNADENS KARTA 30

Utdikning i Västra Götaland

Dikning och täckdikning har historisk spelat en viktig roll för att öka avkastningen i jordbruket. En stor andel av landets åkermark som brukas idag har täckdikats, så var inte fallet för drygt hundra år sedan. Jordbruksstatistiken under 1900-talet visar att mängden åkerareal över tid minskade men att andelen täckdikad åkermark ökade. Öppna åkerdiken blev således under århundradet allt mindre vanliga. Nya och större maskiner gjorde att öppna diken blev mer problematiska att ha kvar. Att dika ut har varit förknippat med olika regleringar. Man har också vid vissa perioder fått bidrag för att dika ut och detta har resulterat i dokumentation av systemen. Både öppna diken och täckdiken betraktas som vattenanläggningar. Många diken berör större vattensystem och dessa har då vanligen vattendomar knutna till sig.

Många vattendomar har numera digitaliserats och finns tillgängliga både som inskanade historiska dokument och som GIS-skikt på Länsstyrelserna i landet. Dessa har skapats för att underlätta ärendehantering kring vatten, men kan också analyseras i sig. Här har den digitala informationen från Västra Götaland använts. Dessa beskriver olika vattenföretag och deras faktiska utbredning i landskapet, diken har digitaliserats och information beskriver vilket vattenföretag det tillhörde när det skapades, samt när arbetet genomfördes. Man kan alltså i dataskiktet identifiera enskilda diken faktiska utbredning. För att kunna redovisa detta på en mer aggregerad nivå har vi beräknat förekomsterna per kommun. Här har vi fokuserat på två parametrar nämligen meter dike och vid vilken tidpunkt de anlagts. Vi kan då enklare se ett mönster inom länet.

På en översiktlig nivå skedde de flesta utdikningarna under 1930-, 1940- och 1950-talen. Vi ser vidare att utdikningar och torrlägningsföretag var mer vanligt förekommande nära Vänern och i de större slättbygderna i Västergötland vilket inte är så förvånande. Många kommuner i väster och i öster har relativt sett få dikningsföretag som de redovisas i statistiken. Man bör observera att alla diken och utdikningar som finns eller fanns inte är med i databasen. Många tidiga utdikningar som skett före 1880-talet finns exempelvis vanligen inte med. Partille saknar uppgifter om dräneringsföretag i databasen.

På en översiktlig nivå skedde de flesta utdikningarna under 1930-, 1940- och 1950-talen. Vi ser vidare att utdikningar och torrlägningsföretag var mer vanligt förekommande nära Vänern och i de större slättbygderna i Västergötland vilket inte är så förvånande. Många kommuner i väster och i öster har relativt sett få dikningsföretag som de redovisas i statistiken. Man bör observera att alla diken och utdikningar som finns eller fanns inte är med i databasen. Många tidiga utdikningar som skett före 1880-talet finns exempelvis vanligen inte med. Partille saknar uppgifter om dräneringsföretag i databasen.

Dike. Foto: Emmi Nummela/Pixabay.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien,
KSLA

Drottninggatan 95 B
Box 6806

113 86 Stockholm

tel 08 5454 7700

akademien@ksla.se

www.ksla.se

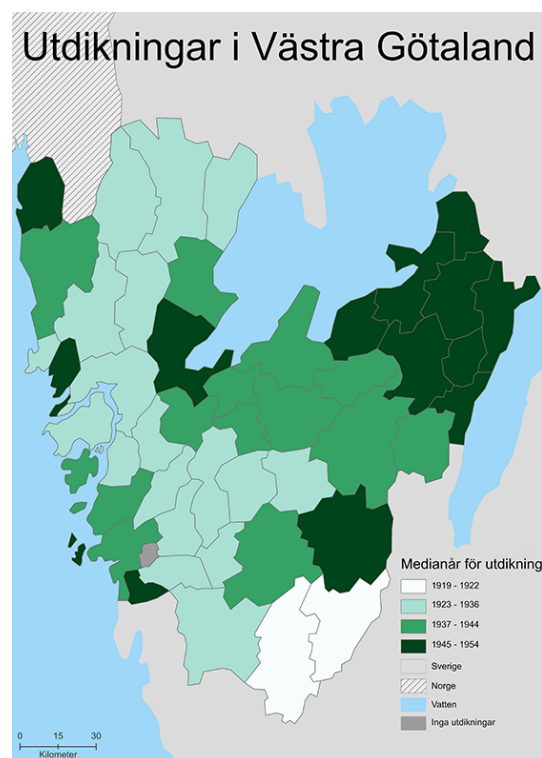
Facebook: Kungl. Skogs- och Lantbruks-
akademien (KSLA) @KSLAkademien

LinkedIn: Kungl. Skogs- och Lantbruks-
akademien

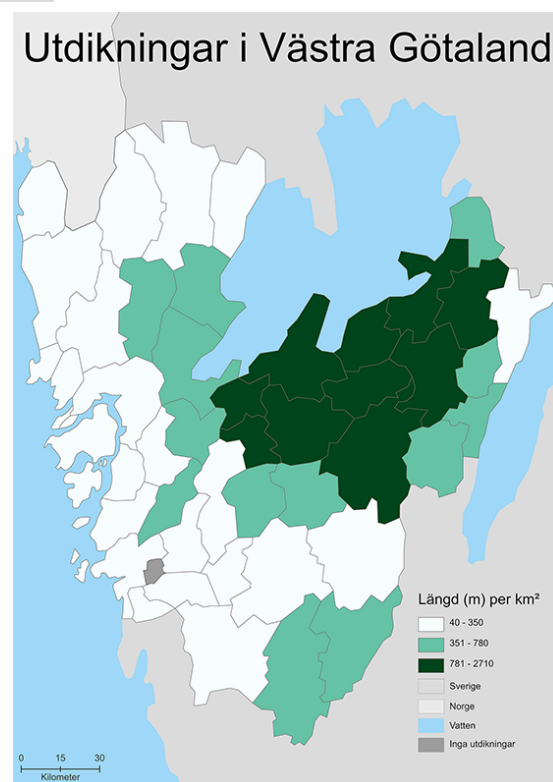
X: KSLA @KSLA_Academy

Instagram: skogs_lantbruksakademien

Figur 1. Kartan visar när medianåret är för utdikningar i olika kommuner i Västra Götaland. Tidigast är utdikningarna i Södra Älvsborg. Under mellankrigstiden kom sedan västra delen av länet att genomföra utdikningar, sedan kring Andra Världskriget skedde många utdikningsföretag i centrala Skaraborg och sist i norra delen av Skaraborg. Kartan baseras på data från Länsstyrelsen och har gjorts av Benjamin Ullman, Kulturgeografiska institutionen, Stockholm universitet.

Figur 2. Kartan visar längden på utdikningar per km². Att utdikningar och torrlägningsföretag var mer vanligt förekommande nära Vänern och i de större slättbygderna i Västergötland är kanske inte så förvånande. Många kommuner i väster och i öster har relativt sett få dikningsföretag som de redovisas i statistiken. Kartan baseras på data från Länsstyrelsen och har gjorts av Benjamin Ullman, Kulturgeografiska institutionen, Stockholm universitet.

Källor och referenser:

Fryksén, Arne (1973): *Debatten om vattenavtappningar och Hornborgasjöns sänkning – ett led i svensk jordbrukspolitik fram till mitten av 1800-talet*. Lund

Jacobsson Oscar (2023): *När floden märkte marken: Om bruket av översvämningsmark längs med Emån och Ätran 1500–1910*, Meddelanden från Kulturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet 165. Stockholm.

Länsstyrelsernas Geodatakatalog Länsstyrelsernas Geodatakatalog

LstO Markavvattning i Västra Götaland diken, rör och vallar